

1. Uvod

Značajno je da i žene i muškarci žive u zajednicama u kojima se osjećaju sigurno i zaštićeno, i u kojima imaju jednake mogućnosti da sudjeluju u izgradnji tih zajednica. Ipak, raščlamba sukoba, uključujući i rano upozoravanje, tradicionalno nije uključivala prava žena, niti rodnu perspektivu. Tijekom razvijanja i provedbe Sustava ranoga upozoravanja (SRU), obično se malo pozornosti posvećivalo strukturalnim, posebnim razlikama između situacija koje vode u sukob, poimanju prijetnji i slabosti, ili iskustava žena i muškaraca. Kada se žene ne uključe u SRU, ograničavaju se prigode za njihovo potpuno sudjelovanje u sprečavanju sukoba i obnovi i oporavku poslije sukoba i, zato, SRU riskira da ne uspije u predviđanju i sprečavanju sukoba.

Rodna ravnopravnost predstavlja ključnu komponentu nekoliko obveza koje su preuzele države, članice Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS). Ove obveze, ne samo da su više puta potvrđene, već su im dodane i obveze, koje se odnose na rod i sigurnost, koje izravno uključuju Odluku Ministarskog vijeća br. 14/05. pod nazivom: “Žene u sprečavanju sukoba, upravljanju krizom i obnovi i oporavku poslije sukoba”,ⁱⁱ i Odluku Ministarskog vijeća br. 15/05. “Sprečavanje i borba protiv nasilja nad ženama”ⁱⁱⁱ. Ove odluke Ministarskog vijeća formiraju osnovu za uključivanje rodne perspektive u SRU.

Rod se još uvijek često ignorira u naporima usmjerenim ka sprečavanju sukoba. Rezultat je da ovi naponi mogu nastavljati u nedogled stereotipe ili čak povećati ranjivost žena glede kršenja njihovih ljudskih prava. To se, obično, dešava zbog postojanja ustaljene diskriminacijske prakse. Mnoge institucije – i domaće i međunarodne – koje se bave sprečavanjem sukoba, ne uključuju podjednako muškarce i žene. Kao rezultat toga, obično izostane doprinos žena u informiranju, planiranju i koristima, koje imaju od takvih napora, i inicijativa, kao što je SRU.

Osiguravanje uporabe niza faktora za procjenu uvoda u sukob, koji uključuje i strukturalne faktore, može, pored toga što odgovara međunarodnim standardima vezanim za ljudska prava, doprinijeti potpunijem razumijevanju uzroka sukoba i tako pomoći razvijanju podobnijih reakcija, koje za cilj imaju smanjiti ili spriječiti sukob.

Umjesto da se razmatraju incidenti, koji se dese neposredno prije izbijanja oružanog sukoba, u obzir se moraju uzeti drugi, već uvriježeni faktori, poput društvenog isključenja^{iv}. Društveno isključenje, koje karakteriziraju uvjeti, poput ekonomske nejednakosti i nejednakog pristupa sredstvima, može predstavljati jednu od strukturalnih osnova za nasilje. Uzimajući u obzir već ustaljene trendove, koji mogu biti izraženi prije izbijanja i intenziviranja nasilnih radnji, može se promicati rano upozoravanje i doći do snažnije reakcije.

Zbog toga što pozornost usmjerava na takve obrasce strukturalne diskriminacije, ugrađivanje rodne perspektive može doprinijeti učinkovitosti sustava ranog upozoravanja, kroz prikupljanje specifičnijih informacija i omogućavanje detaljnije i preciznije raščlambe. Zauzvrat, ovo može osigurati bolju pripremljenost i, kada je to potrebno, točnije i mjerljive reakcije – kao i preventivne mehanizme – koji se mogu na izravan način pozabaviti temeljnim uzrocima sukoba.

Kako bi se rod uključio u SRU, i muškarci i žene moraju imati priliku izvješćivati o svojim sigurnosnim prilikama. Isto tako, moraju se u obzir uzeti i valjano raščlaniti različite prijetnje i pitanja, koja utječu na muškarce i žene. Temeljni se uzroci, također, moraju razmatrati zbog

uloge koju imaju u jačanju nejednakosti. Nejednakosti, koje već postoje, često se pogoršaju u vrijeme sukoba, i to se mora imati na umu pri raščlambi informacija i podataka, koji se prikupljaju radi poduzimanja akcije, tj. izazivanja reakcije.

Sukladno mandatu OESS-ova Ureda za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR), koji nalaže ODIHR-u da podupire države članice u provedbi njihovih obveza u dimenziji ljudskog, ODIHR objavljuje seriju kratkih pregleda kojima daje smjernice onima, koji se u praksi bave ovim radom, s ciljem da se podupre proces uključivanja roda u sustave ranog upozoravanja. Sukladno ciljnoj skupini, u ovom slučaju, državnim čimbenicima, koji djeluju u oblastima ljudskih prava, roda i sigurnosti, tri pregleda, od kojih je ovaj prvi, obuhvatit će: (1) uvod u rod i SRU, (2) SRU rodne pokazatelje i raščlambe, i (3) čimbenike uključene u SRU, s fokusom na prateće aktivnosti i reagiranje na prikupljanje podataka. Ovaj prvi pregled služi kao uvod, jer sadrži prikaz relevantne terminologije i koncepata, opće informacije o SRU-u, i pokazuje da je uključivanje dimenzije roda u sustave ranog upozoravanja ključno, kako bi oni postali učinkoviti.

2. Nazivlje

Rod i spol

Rod predstavlja društveno tumačenje spola^v. Dok se biološki spol osobe određuje pri rođenju i odnosi se na anatomske razlike, rod se odnosi na one razlike, koje se društveno definiraju i pripisuju muškarcima i ženama kroz njihove životne cikluse: "(...) kulture različito tumače tijela okarakterizirana spolom i projiciraju različite norme na ta tijela, stvarajući tako ženske i muške osobe."^{vi}

Treba naglasiti da je pitanje doprinose li biološke razlike oblikovanju ženskoga i muškoga spola i dalje predmet debate. Ideja da su određene osobenosti muške ili ženske, dovedena je u pitanje. Ipak, biološke razlike se još uvijek navode kada se opisuju različite sposobnosti muškaraca i žena da obavljaju određene motoričke radnje. Primjerice, fizičke razlike mozga su se povezivale sa sposobnošću, odnosno nesposobnošću, osoba da čitaju zemljovide. Ipak, te razlike nisu pronađene kod novorođenčadi, a vizualno-prostorne vještine mogu se naučiti – što sugerira da se vremenom razvijaju i da su, zato, možda povezane s kulturnom praksom.

Ukratko rečeno, rod se odnosi na povijesne, društveno i kulturno konstruirane razlike između spolova. Ipak, rod nije fiksiran i mijenja se kroz vrijeme i od kulture do kulture. Nisu sve žene ni svi muškarci u jednoj zajednici isti.

Rodni identiteti i uloge

Rodne uloge određuju norme ponašanja, poput onih koje određuju što je očekivano i dopušteno ponašanje za muškarce i žene i što se vrednuje kod muškaraca i žena u određenom kontekstu, uključujući i osobenosti i karakteristike. Ova se očekivanja, dalje, vežu za razlike i nejednakosti između muškaraca i žena u smislu aktivnosti, odgovornosti, pristupa i kontrole nad resursima, kao i u smislu davanja prilika za donošenje odluka. Rodne uloge i očekivanja (a ne biološki spol), su te koje utječu na nejednaku podjelu rada između muškaraca i žena. Specifična rodna očekivanja često sprečavaju jednakost statusa, kao i prava muškaraca i žena.

Rodni identiteti i uloge u sukobu

Važno je podsjetiti da rod nije statičan, već se mijenja vremenom i pokazuje sklonost da bude različit u razdoblju mira i tijekom sukoba. U vrijeme sukoba se i muškarci i žene, općenito, promatraju jednodimenzionalno, kao da među njima ne postoje razlike. Ovi stereotipni pogledi su, obično, tradicionalni i predstavljaju muškarce kao agresore, borce i zaštitnike, a žene kao ranjive ili žrtve, koje treba zaštititi. Također, i žene i muškarci još uvijek održavaju na mnogo

razina pretjerano pojednostavljeni prikaz muškaraca, kao ratnih huškača i žena kao mirotvorki, ili žena kao onih koje su više orijentirane ka miru. Ovakav pogled ponovno naglašava nejednak odnos moći između muškaraca i žena, odnos koji često ne odražava stvarne promjene rodnih uloga u društvima, koja ulaze u sukob ili kroz njega prolaze.

Žene nisu samo žrtve oružanog sukoba; one preuzimaju različite uloge, poput njegovateljica, edukatora, lidera, hraniteljica obitelji i mirotvorki. Tijekom oružanoga sukoba, bilo po vlastitom izboru, iz nužde ili sile, žene preuzimaju netradicionalne uloge. Ovo je posebno točno u ekonomskom sektoru, jer postaju jedine hraniteljice svojih obitelji, ili u sektoru pružanja socijalnih usluga, (primjerice, zdravstvo i obrazovanje), za zajednice koje formalni sustav više ne opskrbljuje. One se mogu angažirati i u podržavanju i nastavljanju nasilja. Ispitanici u istraživanju Razvojnoga fonda Ujedinjenih naroda za žene (UNIFEM) u dolini Ferghana u Centralnoj Aziji, primjerice, poredali su određenim redoslijedom uloge žena u sukobu, pri čemu su prvo stavili ulogu promatračica, nakon čega su uslijedile uloge organizatorica / izravnih sudionica, posrednica, žrtava i ljudskog štita^{vii}.

Kao što neke žene pribjegavaju sudjelovanju u nasilnom sukobu, isto tako nije točno da su svi muškarci u sukobu agresori. Međutim, njima često prijete rizik novačenja u oružane skupine. Muškarci i dječaci na koje utječu uski "mačo" modeli liderstva, u nekim od društava, (primjerice, vojni zapovjednici), ili oni koji imaju malo izgleda za društvenu mobilnost, (bilo zbog nezaposlenosti ili očekivanja da će služiti u vojnim strukturama), nemaju mogućnost da žive život koji sami odaberu.^{viii} Muškarci koji ne žele sudjelovati u sukobu mogu biti izdvojeni za zlostavljanje, zatvaranje, pa čak i smrt. Takav je tretman jednako težak i za muškarce i za žene.

Postojeće nejednakosti i različite uloge tijekom sukoba mogu dovesti do toga da muškarci i žene poimaju prijetnje i pretjeranu senzibilnost na različite načine. Isti znakovi i pojave neće neophodno izazvati istu reakciju kod muškaraca i žena. Program Sustava ranoga upozoravanja UNIFEM-a na Solomonovim Otocima jasno je definirao neke od nepodudarnosti. Muškarci su, primjerice, ocijenili međuetničke odnose kao visoku razinu izvora napetosti, dok su ih žene ocijenile kao srednju razinu izvora napetosti. Ovo može potvrditi pretpostavku da su žene bile sposobnije održati međuetničke spona, čak i tijekom vremena punih napetosti, dok su muškarci ostvarivali jača identificiranja unutar skupine.^{ix}

Međutim, treba primijetiti da, kada se prave te usporedbe, sam čin poredbe svih muškaraca sa svim ženama otklanja mogućnost pronalaženja saveza između muškaraca i žena. Kako je ranije u pregledu navedeno, nisu sve žene iste. Nemaju isti odgoj, niti dijele istu kulturu i iskustva. Na njih su utjecali faktori, poput društvene klase, etničkog identiteta, religije, dobi ili obrazovanja i zato imaju različite potrebe, interese i prioritete. Rana upozoravanja su učinkovitija kada je moguće u obzir uzeti slojeve koji postoje unutar skupine, jer to može pomoći da se odredi zajedničko djelovanje preko etničkih, klasnih, rodnih i drugih linija.

Rodna raščlamba

Rodna se raščlamba zasniva na definiciji roda kao prepoznatog i osobenog za kulturu i zajednicu. Rezultirajuće razlike vode rodnoj podjeli rada i rodno specifičnim ulogama i identitetima, koji se trebaju ispitati i shvatiti. Bez takve raščlambe, važno znanje koje se koristi za aktivnosti kroz vrijeme trajanja sukoba, nije dostupno i moguće je da programi ne budu zasnovani na dokazima. Umjesto toga, mogu biti pogrešno usmjereni na pretpostavke o odnosima između muškaraca i žena. U tom slučaju, manje je vjerojatno da će se postići željeni rezultati.

Glavna svrha rodne raščlambe je otkriti političke, društvene i ekonomske nejednakosti između muškaraca i žena, naglašavajući rodno zasnovane korijene tih nejednakosti. Tako, rodna raščlamba može:

- voditi razumijevanju temeljnih uzroka neravnoteže moći i nejednakosti između muškaraca i žena [*strukturalne nejednakosti*]; i
- objasniti kako muškarci i žene proživljavaju prijetnje, izraženu senzibilnost i sukob, na različite načine [*nejednakosti koje se odnose na sukob*].

Rodna raščlamba može pokazati kako će različite uloge za muškarce i žene, tijekom i nakon sukoba, također, utjecati na njihov doprinos sprečavanju sukoba i oporavku nakon sukoba. Rodni stručnjak, Annalise Moser, detaljno je istraživala ovo pitanje, i zaključila da novootkrivene uloge žena tijekom sukoba imaju utjecaj na njihov život poslije sukoba:

... i muškarci i žene su proživljavali ekonomske teškoće tijekom sukoba, ali za žene je ovo značilo da moraju preuzeti nove, kreativne uloge, "muški posao" i postati nositeljice kućanstva i hraniteljice, dok je to za muškarce značilo gubitak prihoda i, u konačnici, gubitak njihova statusa hranitelja i nositelja kućanstva. Na temelju ovih različitih iskustava tijekom sukoba, iskustva muškaraca i žena, u razdoblju mira, također su bila različita. Muškarci su, ponovno, vratili svoja radna mjesta, ulogu u društvu i samopouzdanje, ali za žene je proces preuzimanja novih uloga bio preobražavajući i obično je rezultirao povećanjem razine njihovih sposobnosti i statusa.^x

Relevantni međunarodni pravni okvir

Međunarodno pravo, ne samo da podvlači jednako sudjelovanje žena u reagiranju na sukob, uključujući i SRU, već pruža i osnovu za promicanje pokazatelja i raščlambe. **Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena**^{xi} navodi da diskriminacija žena krši načela jednakosti prava i poštovanja ljudskoga dostojanstva, [i] predstavlja prepreku sudjelovanju žena, na jednakim osnovama kao i muškaraca, u političkom, socijalnom, ekonomskom i kulturnom životu u njihovim državama. **Pekinška deklaracija i platforma za akciju** navodi : „Puno sudjelovanje [žena] u donošenju odluka, sprečavanju i rješavanju sukoba i svim ostalim mirovnim inicijativama suštinsko je za realiziranje trajnoga mira.”^{xii} Ovaj je zaključak imao odjeka u **Rezoluciji Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda (UNSCR) 1325.**, „**Žene, mir i sigurnost**”, koja ponovno potvrđuje “značajnu ulogu žena u sprečavanju i rješavanju sukoba i u izgradnji mira, i naglašava značaj njihova jednakog sudjelovanja i punog uključenja u sve napore na održanju i promociji mira i sigurnosti, i potrebu da se poveća njihova uloga u donošenju odluka u odnosu na sprečavanje i rješavanje sukoba.”^{xiii} Budući da UNSCR 1325. ne sadrži mehanizam za izvješćivanje o učinku sukoba na žene i djevojčice, to čini **UNSCR 1888.**, „**Žene, mir i sigurnost**”. Ova je Rezolucija donesena u rujnu 2009. godine, kao nastavak na UNSCR 1820.,^{xiv} i poziva glavnoga tajnika Ujedinjenih naroda da razradi bolje pokazatelje za sustavnije izvješćivanje, kako bi se ušlo u trag nastajućim obrascima u korištenju seksualnog nasilja protiv žena u oružanom sukobu^{xv}. OESS je, zauzvrat, potvrdio svoju opredijeljenost za Pekinšku platformu i UNSCR 1325., pozivanjem na njih u **Odluci Ministarskog vijeća OESS-a br. 14/05 „Žene u sprečavanju sukoba, upravljanju krizom i oporavku poslije sukoba”**^{xvi} i **Odluci Ministarskog vijeća OESS-a br. 14/04, kojom se usvaja Akcioni plan OESS-a za promociju rodne ravnopravnosti iz 2004.**, koja identificira uključenost žena u sprečavanje sukoba, kao prioritetnu.^{xvii} (Ženska ljudska prava i način na koji su povezana sa SRU-om, tema su 4. dijela ovoga pregleda.)

3. Sustavi ranoga upozoravanja

Sustavi ranog upozoravanja omogućavaju nizu čimbenika koji imaju neophodne **informacije i strategije** da budu **proaktivni**, a ne reaktivni u odnosu na sukob, te da budu **pripremljeni** za sukob i da pozovu na **rane akcije** kako bi spriječili sukobe.^{xviii}

Sustavi ranog upozoravanja o sukobu (SRU), kao mehanizmi predviđanja i reagiranja na sukobe prije njihova izbijanja ili pojačavanja, smatraju se pretpostavkama za učinkovito sprečavanje sukoba.^{xix} Iako se, u idealnom slučaju, mehanizmi ranog upozoravanja uspostavljaju i provode prije izbijanja sukoba, kako bi se osigurala bolja pripremljenost, njihova

se načela, također, mogu koristiti za obuzdavanje sukoba kada on već izbije, kako bi se ljudska patnja svela na najmanju mjeru i izbjegao tzv. učinak prelijevanja. Tijekom faze nastale poslije sukoba, SRU se može primijeniti, kako se spriječilo ponovno izbijanje sukoba.

Različite strategije SRU-a: Vremenom su se pojavile četiri generacije SRU-a, koje prvenstveno variraju sukladno tomu, kako i od strane koga se, prikupljaju i naknadno koriste informacije. Prve tri generacije fokusirale su se na prikupljanje i raščlambu informacija, dok četvrta generacija jači naglasak stavlja na jačanje sposobnosti lokalnoga pučanstva da se bolje pripremi i reagira na prijetnje usmjerene pučanstvu i njegovoj zajednici. Iako variraju u pristupu, ne postoji raščlamba koja bi nagovijestila da je jedna učinkovitija od ostalih. Jednostavno sažete, predstavljene su ovdje:

Generacija ^{xx}	Pratitelji / promatrači	Fokus	Razina	Primarni primatelji podataka	Moguća reagiranja i akcije	Primjeri
Prva	Nisu državljani države u kojoj se vodi istraživanje; obično se zasniva na medijskom	Sustavno prikupljanje i raščlamba podataka	Međunarodna	Međunarodno sjedište	Diplomatske akcije, „tiha diplomacija“, sankcije, „imenuj i osramoti“	Veliki međunarodni NVO-i i međuvladine organizacije, strane vlade i njihovi razvojni programi

	izvješćivanj u					
Druga	Tendencija je da ne budu državljani te države, ali da imaju boravište u državi u kojoj se provodi istraživanje	Sustavno prikupljanje i raščlamba podataka	Međuna rodna; državna	Međunarodno sjedište	Državne aktivnosti, poput debata i okruglih stolova	MVO-i / međunarodni NVO-i – nekada sa lokalnim uredima; strani razvojni programi
Treća	Tendencija je da budu državljani i da imaju boravište u državi u kojoj se provodi istraživanje; moraju imati utjecaja i izgrađeno povjerenje državnih čimbenika	Sustavno prikupljanje i raščlamba podataka	Državn a; zajednic a	Državni vladini čimbenici, sigurnosne institucije i civilno društvo (nositelji dužnosti), državno sjedište i lokalni uredi (za raščlambu)	Pratitelji su izravno uključeni i djeluju kao medijatori; uključuju se u izravne intervencije i zagovaranje pred relevantnim državnim čimbenicima	Državni NVO-i, međunarodni NVO-i s uredima u državi
Četvrta	Državljan i koji žive u zajednici i od zajednice koja se prati (pratitelji i promatrači nisu unaprijed određeni)	Promicanje mogućnosti pojedina ca i zajednica da djeluju pravodobno i da na odgovarajući način smanje ljudske gubitke i gubitke resursa za život, i štetu nad imovinom**	Zasnov ana na zajednic i	Nositelji prava, članovi zajednice	Pripremljenost za sukob i planiranje zajedno sa pučanstvom / nositeljima prava koji su pod rizikom	Inicijative zasnovane na zajednici uz podršku i izgradnju kapaciteta od strane državnih/međunar odnih NVO-a, ili podrška vlade

** Sustavi ranog upozoravanja moraju biti 'usmjereni na ljude': moraju podržavati i jačati sposobnosti ljudi dok se oni sami štite. Kako bi sve obuhvatio, integrirani pristup ranom upozoravanju mora biti zasnovan na potrebama, prioritetima, mogućnostima i kulturama onih, koji su izloženi riziku. Ljudi izloženi riziku, moraju biti partneri u tom sustavu, a ne predmet njegove kontrole.^{xxi}

Da zaključimo, **definicije** ranog upozoravanja variraju, ali su općenito sve usklađene kada je u pitanju praćenje, evidentiranje, raščlamba i prenošenje informacija o jačanju sukoba glede poticanja reakcija, koje sprečavaju ili umanjuju destruktivne posljedice.

Reakcije na SRU ovisit će o originalnoj namjeri uspostave programa (primjerice, kako bi se povećala vanjska pozornost, uspostavila šira pripremljenost u zajednici, pozabavilo specifičnim pitanjima, itd.). Reakcije, su obično, sukladne čimbenicima, jer su određene vrste reakcija dostupne samo određenim čimbenicima. Primjerice, ekonomske sankcije ili vojne akcije imaju tendenciju da predstavljaju korake koje mogu uspješno provesti države ili međunarodne/regionalne organizacije, dok NVO-i i ostali čimbenici građanskoga društva imaju bolji pristup širim masama, odnosno akcijama zasnovanim na zajednici. Nedavni procesi razvitka u oblasti SRU-a, fokusirali su se više na rad s lokalnom zajednicom i na osiguravanje pripremljenosti i fleksibilnosti, a ne na objašnjavanje akcija vanjskih čimbenika. Pregovori nisu ograničeni na države, ali mogu – i trebaju – biti izvedeni od strane mnoštva čimbenika. U idealnom slučaju, svi bi čimbenici trebali raditi zajedno, kako bi se ojačao kolektivni učinak.

Primjeri SRU projekata

- Državni ured ombudsmana Kolumbije primjenjuje SRU, koji je davao uzbune kolumbijskoj vojsci, državnoj policiji i ostalim državnim institucijama u 254 slučaja^{xxii}. Godine 2007. UNIFEM Kolumbija udružio se s Uredom ombudsmana na razradi rodno specifičnih pokazatelja, koje je trebalo ugraditi u SRU. UNIFEM i Ured ombudsmana pripremili su priručnik pod nazivom: “Jer sukob pogađa.. ali pogađa različito”^{xxiii}, naglašavajući preporučene pokazatelje i objašnjavajući zašto rod treba biti uključen kao faktor.
- Razvojni program Ujedinjenih naroda (UNDP) Sprečavanje kriza i oporavak u Europi i Inicijativa CIS^{xxiv} redovito priprema izvješća o ranom upozoravanju, koja se odnose na razvitak sukoba i na prirodne katastrofe u regiji OESS-a, uključujući i jugoistočnu Europu. Primjerice, izvješće UNDP-a iz lipnja 2007.^{xxv} o Kosovu^{xxvi} navelo je da je među kosovskim srpskim pučanstvom veći postotak žena, nego muškaraca, pokazao interes da emigrira s Kosova, dok je situacija bila obrnuta za nesrpsko pučanstvo.
- UNIFEM CIS projekt i zaključno izvješće: “Dolina Ferghana: trenutačni izazovi” (2005.) pokazuje kako se ženska ljudska prava i rod mogu integrirati u studiju o prijetnjama i izraženom senzibilitetu. Izvješće koristi kvalitativno i kvantitativno istraživanje i zaključuje : “Žene se susreću sa značajnim preprekama u ovoj regiji, gdje ne samo da postoji rastuće siromaštvo i malo žena predstavljenih u središnjim i lokalnim vlastima, već je došlo i do procvata mnogobrojnih patrijarhalnih tradicija i postoji kontinuirana dominacija muškaraca koji kontroliraju glavne ekonomske resurse.”^{xxvii} Izvješće se zaključuje nizom preporuka za državne i regionalne reakcije.
- Rano upozoravanje o sukobu i mehanizam reagiranja (CEWARN) predstavlja inicijativu Međuvladinog tijela za razvitak (IGAD), koje ima sedam članica. Inicijativa ima za cilj promoviranje mira i sigurnosti na teritoriju Afričkoga roga. Protokol^{xxviii} navodi niz područja u kojima CEWARN može prikupljati informacije, uključujući sukobe oko područja za ispašu i vodnih točaka, krijumčarenje, ilegalnu trgovinu i prisilne migracije. Specifični pokazatelji^{xxix} razrađeni su da se vrši praćenje sukoba u nastajanju; neki uključuju i rodnu perspektivu^{xxx}.
- Ushahidi^{xxxi} je software, koji organizacijama dopušta da uspostave SRU uz korištenje jednostavne informacijske tehnologije. Software svakome omogućava da prijavi incidente putem SMS-a ili interneta, i da dobije informacije tim istim putem. Nudi širok raspon načina za uključivanje rodne dimenzije, između ostalog i tako što osigurava da žene i muškarci budu svjesni sustava, koji su pokrenuti korištenjem Ushahidija i da znaju kako ih koristiti.

4. Rod u sustavima ranog upozoravanja

Dugotrajne diskriminacijske prakse mogu spriječiti žene da se tijekom raznih faza ratnog sukoba uključe u strukture donošenja odluka i u oblikovanje važnih mehanizama reagiranja. Kao rezultat toga, nedostaju doprinosi žena informiranju, planiranju, te izostaju koristi, koje bi one mogle imati od aktivnosti, poput SRU-a.

Žene kao čimbenici u SRU-u

Kako bi se u SRU ugradila dimenzija roda, mora postojati rodna ravnoteža između onih koji planiraju SRU, prikupljaju podatke i formuliraju reakcije.

Žene kao ispitanice: Mehanizmi reagiranja na sukob još uvijek trebaju prijeći veliki put u razvijanju i primjenjivanju šireg razumijevanja sigurnosti, koja ih ne ograničava na vojna pitanja, niti ignorira ljudska prava i prava žena. Takvo razmišljanje je, također, definiralo što sadrži sigurnosna informacija i tko ju pruža. Ovo je često sprečavalo žene da izvješćuju o takvim informacijama, posebno žene koje žive u udaljenim područjima. Međutim, perspektive žena su neprocjenjive – ne samo zbog toga što bez njih pratitelji neće u potpunosti shvatiti situaciju, već i zbog toga što su žene često drugačije prilagođene raznim situacijama, od muškaraca, i mogu doživljavati sukob na veoma različite načine. Posljedica toga je da žene imaju tendenciju postavljati drugačija pitanja i fokusiraju se na različite aspekte ukupnosti pojave sukoba, a time mogu pružiti različite i obogaćujuće perspektive ranom upozoravanju i sprečavanju sukoba. Doprinosi muškaraca i žena se međusobno nadopunjuju.

Žene kao nositeljice prava: Društvena nejednakost, koja postoji u društvu prije izbijanja sukoba, tipično je da se pogoršava u vremenu sukoba; pa nije izuzetak ni postojanje nejednakosti između muškaraca i žena. Neuključivanje u SRU može, dalje, pogoršati ove nejednakosti, pošto se reakcije razvijaju bez stvarnog razmatranja različitih potreba muškaraca i žena. Treba prepoznati utjecaj postojećih, rodno zasnovanih odnosa moći na položaju žena tijekom sukoba i na razini uživanja potreba ljudskih prava žena. Kako je ranije navedeno, muškarci i žene doživljavaju sigurnost na različite načine i njihove potrebe, da se osjećaju sigurnim, drugačije su. Lokacija je jedan ključni faktor; žene doživljavaju nesigurnost na mjestima drugačijim od onih na kojima muškarci doživljavaju nesigurnost. Poznavanje i razumijevanje ovih razlika i obrazaca diskriminiranja važno je kada se razrađuje reagiranje na podatke SRU-a kako bi se osiguralo da reakcija, nenamjerno, ne pojača postojeće nejednakosti i da dopre do svih nositelja prava, podjednako. Ovo je čini učinkovitijom i daje joj mogućnost da se pozabavi temeljnim, korijenskim uzrocima sukoba.

Diskriminacija: Društveni, kulturni, ekonomski i politički faktori su doveli do diskriminacije žena; obraćajući pozornost na ove faktore, moguće je bolje razumjeti kako žene pate i trpe kršenja ljudskih prava i kako na to bolje odgovoriti. Neke od koristi takvog razumijevanja uključuju i sposobnost da se:

- Izazovu različita (i nova) pitanja o uzrocima sukoba i njegovim učincima na širi spektar društva;
- Usmjeri pozornost na tradicionalno ranjive skupine koje su često cilj u ranoj fazi sukoba, prije širenja nasilja^{xxxii}; i
- Dopusti stručnjacima iz prakse da promisle o različitim načinima na koje jačanje nasilje i sukoba utječe na različite članove zajednice (muškarce i žene).

Izvjescivanje o pravima žena: U razvijanju i provedbi SRU-a, donositelji politika i ljudi iz prakse, općenito, nisu prepoznavali strukturalne, sukobno specifične, rodno zasnovane razlike između položaja žena i muškaraca, poimanje o prijetnjama i ranjivosti, i iskustava. Nejednake rodne hijerarhije, kompromitirane situacije žena, nejednakost i osjećaj nemoći, sve su to karakteristike društva koje može biti podložno ili je već uključeno u sukob.^{xxxiii} Rodno neutralna raščlamba ili izvješćivanje o kršenjima ljudskih prava nije uvijek adekvatno da se pokažu različiti učinci nasilja na muškarce i žene. Zbog toga što se prijetnje ne smatraju javnom, nego privatnom stvari (uključujući seksualno nasilje i nasilje u obitelji), te se često shvataju i tretiraju kao nepolitička pitanja,^{xxxiv} postoji rizik da izvješćivanje SRU-a nerazmjerno naglašava prijetnje sigurnosti, koji utječu na muškarce. Rodna raščlamba u SRU-u, ipak, može otkriti faktore koji su povezani s kršenjem prava žena, koja uzrokuju sukob ili su izravni rezultat sukoba. Niži status, koji većina žena, općenito, ima u odnosu na većinu muškaraca, može uzrokovati da one među prvima dožive smanjenje stupnja sigurnosti. Na taj način, njihova iskustva mogu potencijalno služiti kao nagovještaj šireg oružanog sukoba. Važan korak u radu na ovoj temi urađen je u rujnu 2009. godine kada je Vijeće sigurnosti UN-a donijelo Rezoluciju 1888. o ženama, miru i sigurnosti. Ona poziva na detaljnije i sustavnije izvješćivanje radi otkrivanja tijekom seksualnog nasilja nad ženama u ratnom sukobu. Vrijedi ponovno reći da praćenje treba obuhvatiti ekonomska i kulturna prava, kao i građanska i politička prava.

Strukturalni faktori: Praćenje ekonomskih, građanskih i kulturnih prava daje značajan uvid u postojeće strukturalne faktore za diskriminaciju. Međutim, veza između takvih kršenja prava i roda, još uvijek se često ignorira u kontekstu sprečavanja sukoba; izostavljanje ove veze može produžavati stereotipe i potencijalno povećati rizike s kojima se žene u sukobu suočavaju. Kada države počnu ograničavati jednaka prava muškaraca i žena na uživanje ekonomskih, građanskih i kulturnih prava, povećavajući diskriminaciju s kojom se, možda, žene već suočavaju, ovo može postati značajan pokazatelj povećane nestabilnosti. Zato je neophodno razviti niz pokazatelja, koji također obuhvataju ekonomska, građanska i kulturna prava, kao dio SRU-a. Dodatno, izbalansirani tim ima veću šansu da osigura razvijanje raznovrsnijeg niza pokazatelja za praćenje i bavljenje kršenjem ovih prava.

Ženska ljudska prava na koje utječe razdoblje sukoba – prije izbijanja, tijekom sukoba i u vremenu nakon njega – mogu uključivati sljedeće oblike kršenja. (Tabela uključuje i izbor relevantnih podataka):

Oblik	Reference
Ograničavanje ili gubitak prava na život, slobodu, i sigurnost Namjerni i nekontrolirani napadaji na civile Rodno zasnovano nasilje Okrutni, nehumani i ponižavajući tretman	<ul style="list-style-type: none"> • UDHR čl. 3., 5., 12. • Ženevska konvencija, Dodatni protokol I, čl. 57., 58. • ICCPR čl. 6. (život), 17. • ECHR čl. 8. • UNSCR 1325., stavka 10., UNSCR

	<p>1820., UNSCR 1880. o ženama, miru i sigurnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • OESS- Dokument iz Beča 1989. • OESS- Dokument iz Pariza 1990. • OESS- Dokument iz Budimpešte 1994.; Odluka VIII • OESS- Dokument iz Ljubljane 2005. Odluka 15/05. • OESS- Dokument iz Bruxellesa Odluka 14/06.
<p>Isključenje iz donošenja odluka i političkoga sudjelovanja Rodno zasnovana diskriminacija Gubitak prava na pristup sudjelovanju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ECHR čl. 14. • ICCPR čl. 3., 26. • CEDAW čl. 2., 15. • UDHR čl. 1., 2., 6., 7., 21. • UNSCR 1325., stavke 1., 2., 4., 15. • Preambula Povelje UN-a <ul style="list-style-type: none"> • OESS- Dokument iz Madrida 1983.; Načela • OESS- Dokument iz Beča 1989.; Načela • OESS- Dokument iz Ljubljane 2005., Odluka MV 14/05. • OESS- Dokument iz Sofije, Odluka MV 14/04.
<p>Ograničavanje ljudskog razvoja Ograničenje ili gubitak prava na zdravlje (medicinsko, mentalno, seksualno) Gubitak prava pristupa sredstvima za život Gubitak prava pristupa socijalnim službama i socijalnoj zaštiti Gubitak prava pristupa aktivnostima koje stvaraju prihod Gubitak prava pristupa informacijama</p>	<ul style="list-style-type: none"> • UDHR čl. 23., 25. • CRSR čl. 17., 23. • ICESC čl. 6. (rad/zarađivanje za život), 9. (socijalna sigurnost), 11. (životni standard), 12. (fizičko i mentalno zdravlje) • UNSCR 1325., par. 8., 9. <ul style="list-style-type: none"> • OESS- Beč 1989. • OESS- Bonn 1990. • OESS- Pariz 1990. • OESS- Istanbul 1999.; par. 5.
<p>Gubitak slobode u socijalnom/seksualnom životu (nemogućnost odabira vlastitog partnera, prisilni brakovi) Povreda reproduktivnog zdravlja Ograničenje ili gubitak prava na privatnost i obitelj Prisilna prostitucija</p>	<ul style="list-style-type: none"> • UDHR čl. 12., 16. • ICESC čl. 10. • ICCPR čl. 15. <ul style="list-style-type: none"> • OESS- Madrid 1983. • OESS- Dokument iz Bruxellesa 2006. Odluka 14/06.

<p>Ograničenje ili gubitak prava na imovinu Prisilne deložacije</p>	<ul style="list-style-type: none"> • UDHR čl. 17. • ECHR Protokol 1., čl. 1. • CRSR čl. 21. • OESS- Bonn 1990. • OESS- Copenhagen 1990. stavka 9.6. • OESS- Pariz 1990.
<p>Nedostatak pristupa pravično vođenim sudskim procesima Nekažnjavanje rodno zasnovanog nasilja Nedostatak pravne naknade, kompenzacije Nedostatak nadoknade za žene žrtve</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ICCPR čl. 3., 14. • UDHR čl. 8., 10. • Rimski statut, čl. 21.(3) • Rimski statut čl. 7.(1)(g) • CRSR čl. 16. • UNSCR 1325., stavka 11. • OESS- Beč 1989.; stavka 13.9. • OESS- Copenhagen 1990. • OESS- Ljubljana 2005.; Odluka 15/05. • OESS- Helsinki 2008.; Odluka 7/08.
<p>Ograničavanje slobode kretanja Prisilno raseljavanje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • UDHR čl. 13. • CRSR čl. 26. • ICCPR čl. 12. • OESS- Dokument iz Helsinkija 1975. • OESS- Dokument iz Beča 1989., stavka 20. • OESS- Dokument iz Helsinkija 1992., stavka 40.
<p>Ropstvo Neovlašteno pritvaranje Obvezni rad Prisilno novačenje u oružane skupine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ICCPR čl. 8. • OESS- Dokument iz Beča 1989., stavka 23.1. • OESS- Dokument iz Moskve 1991., stavka 23.1. • OESS- Dokument iz Porta 2002. • OESS- Maastricht 2003. • OESS- Dokument iz Bruxellesa 2005. Odluka 14/06.
<p>Međunarodni izvori: UDHR – Opća deklaracija o ljudskim pravima CRSR – Konvencija o statusu izbjeglica ICESC – Međunarodni sporazum o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima ICCPR – Međunarodni sporazum o građanskim i političkim pravima CEDAW – Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena</p>	

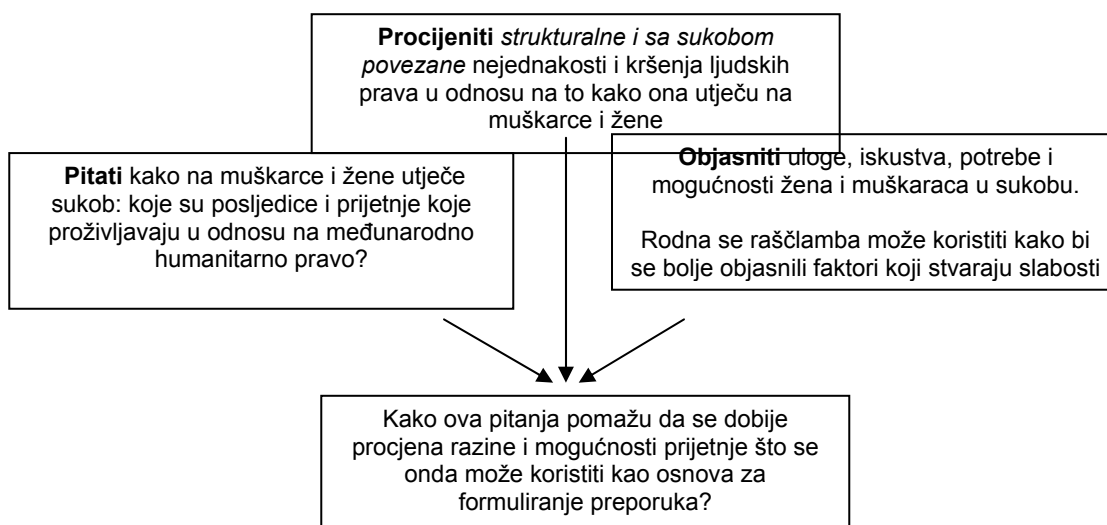
Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda
Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a o ženama, miru i sigurnosti

OESS:

OESS- Dokument iz Helsinkija 1975.: Suradnja u humanitarnoj i drugim oblastima
OESS- Dokument iz Madrida 1983.: Pitanja vezana za sigurnost u Europi
OESS- Dokument iz Beča 1989.: Pitanja vezana za sigurnost u Europi
OESS- Dokument iz Beča 1989.: Suradnja u humanitarnoj i drugim oblastima
OESS- Dokument iz Copenhagena 1990.
OESS- Dokument iz Pariza 1990: Novo doba demokracije, mira i jedinstva
OESS- Dokument iz Moskve 1991.
OESS- Dokument iz Helsinkija 1992. Odluka VI: Ljudska dimenzija
OESS- Istanbul 1999: Povelja za europsku sigurnost II: zajednički izazovi
OESS- Porto 2002.: Deklaracija o trgovini ljudima
OESS- Masstricht 2003.: Odluka o trgovini ljudima
OESS- Odluka MV 14/04. – Ministarska odluka iz Sofije br. 14/04. 2004 OESS- Akcijski plan za promociju rodne ravnopravnosti
OESS- Odluka MV 14/05. – Ministarska odluka iz Ljubljane br. 14/05. o ženama u sprečavanju sukoba, upravljanju krizom i oporavku nakon sukoba
OESS- Odluka MV 15/05. – Odluka Ministarskog vijeća iz Ljubljane br. 15/05. o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama
OESS- Odluka MV 14/06. – Odluka Ministarskog vijeća iz Bruxellesa br. 14/06.: Povećanje napora u borbi protiv trgovine ljudima, uključujući i radno izrabljivanje, kroz sveobuhvatan i proaktivan pristup
OESS- Odluka MV 7/08. – Odluka Ministarskog vijeća iz Helsinkija br. 7/08. Daljnje jačanje vladavine prava u području OESS-a

Koraci prema integriranju rodne dimenzije u sustave ranog upozoravanja

Uspostava sustava ranog upozoravanja s rodnom perspektivom zahtijeva dobro promišljenu strategiju, odgovarajuće razvijenu metodologiju i rasprostranjeno sudjelovanje. ODIHR-ov drugi pregled SRU-a detaljnije će se pozabaviti načinom formuliranja pokazatelja koji uključuju rod. Tri ključna koncepta – pitati, procijeniti i objasniti – doprinose razradi pitanja neophodnih za prikupljanje podataka potrebnih za razvijanje odgovarajućih odgovora^{xxxv}.

5. Sažetak

- Svi ljudi – muškarci i žene – trebaju se smatrati nositeljima prava i, time, jednakim i aktivnim sudionicima u razvijanju i provedbi sustava ranog upozoravanja kako bi osigurali zaštitu njihovih prava tijekom razdoblja sukoba;
- Rod oslikava različite potrebe, kao i različite predodžbe o potrebama i interesima (muškarci i žene različito poimaju sigurnost), i zato može biti koristan u sustavima ranog upozoravanja kako bi stvarao detaljniju sliku i dao potpuniji odgovor;
- Sustavi ranog upozoravanja trebaju u obzir uzeti veliku raznolikost uloga koje žene igraju u kontekstu sukoba, uključujući političku, ekonomsku i društvenu sferu;
- Uključivanje rodne perspektive u sustave ranog upozoravanja označava podjednako oslanjanje na muškarce i žene, kao promatrače ponašanja drugih, kao i osiguranje da prijetnje/kršenja prava žena igraju ulogu u izvješćivanju;
- Kompletnija slika rizika glede sukoba ili zapaženih rizika s kojima se može suočiti zajednica daje osnovu za bolju obuku za sve, kako bi prepoznali takve situacije i pravodobno na njih odgovorili;^{xxxvi}
- Uključivanje rodne perspektive u sustave ranog upozoravanja bit će učinkovitije za angažiranje svih u pripremanju za sukob i planiranju naknadnih aktivnosti, koje će doprijeti do/utjecati podjednako na muškarce i žene;
- Rodna raščlamba, također, može pomoći ispitivanju odnosa između muškaraca i žena, kako bi se izbjeglo nastavljanje normi i diskriminatorских politika, nastalih prije sukoba, koje su zasnovane na nerazumijevanju rodniх uloga;
- Sustavna integracija rodne perspektive u prikupljanje informacija i raščlambe, osigurava uključivanje informacija o položaju i žena i muškaraca, uključujući njihove pojedinačne razine uživanja ljudskih prava, pristup zaštiti i kontroli nad resursima;
- Sustavi ranog upozoravanja trebaju nastaviti razmatranje, ne samo podataka o događaju (tj. izvješćivanje o jednom događaju), već i temeljnih, i strukturalnih faktora; i
- Rodno senzitivni sustavi ranog upozoravanja mogu pružiti vrijedne, rodno zasnovane reference/raščlambe širem broju čimbenika uključenih u sprečavanje sukoba i izgradnju mira, da pomognu u osiguravanju šireg i ravnopravnijeg učinka na cjelokupno pučanstvo.

ⁱ Ovaj pregled pripremio je OESS/ODIHR uz pomoć dr. Susanne Schmeidl (Australijsko nacionalno sveučilište i Ured za vezu,

Afganistan). Želimo se zahvaliti osobama koje su pregledale rad i time dale svoj doprinos: dr. AnnJanette Rosga (Međunarodna liga žena za mir i slobodu), Patrick Meier (Sveučilište Tufts), Kristel Maasen (neovisna savjetnica), dr. Christine Müller (Njemačka organizacija za tehničku suradnju), Alice Ackermann, Erik Falkehed, i Monique Ischi (OESS-ov centar za sprečavanje sukoba).

ⁱⁱ Odluka Ministarskog vijeća br. 14/05. “Žene u prevenciji sukoba, upravljanju krizom i oporavak poslije sukoba”, web stranica OESS-a,

<http://www.osce.org/documents/mcs/2005/12/17432_en.pdf>.

ⁱⁱⁱ Odluka Ministarskog vijeća br. 15/05. “Sprečavanje i borba protiv nasilja nad ženama”, web stranica OESS-a, <http://www.osce.si/mc-docs/mc_15_05.pdf>.

^{iv} Za svođenje sukoba na najmanju mjeru najznačajnija je kombinacija dva faktora. Prvi faktor je uspostava vlade, koja uključuje predstavnike iz svih većinskih skupina identiteta na političkoj razini. Drugi faktor je realiziranje društvenoga sustava koji naširoko distribuirala prednosti napretka, pružajući tako socijalno-ekonomski rast svim značajnim regionalnim, religijskim i etničkim skupinama u društvu. Drugim riječima, ono što se čini neophodnim za osiguranje mira je... kombinacija vlade, koja obuhvata politički i ekonomski aspekt. [Gudrun Østby, “Horizontal Inequalities, Political Environment, and Civil Conflict: Evidence from 55 Developing Countries, 1986-2003” (*Horizontalne nejednakosti, političko okruženje i građanski sukob: dokazi iz 55 država u razvoju, 1986.-2003.*) (April 1, 2007). World Bank Policy Research Working Paper No. 4193. Citirano u: Derek Evans. “Human Rights and State Fragility: Conceptual Foundations and Strategic Directions of State Building” (*Ljudska prava i krhkost države: konceptualne osnove i strateški pravci u izgradnji države*), Journal of Human Rights Practice, Vol. 1, No. 2, 2009, pp. 181-207. < <http://jhrp.oxfordjournals.org/cgi/content/full/1/2/181>>].

^v Mari Mikkola, "Feminist Perspectives on Sex and Gender" (*Feminističke perspektive o spolu i rodu*), *Stanford Encyclopaedia of Philosophy* web stranica, 12. svibnja 2008.

<<http://plato.stanford.edu/entries/feminism-gender/>>.

^{vi} *Ibid.*

^{vii} Ovaj drugi termin se uveliko koristio tijekom političkih nemira u Kirgistanu tijekom proljeća 2005. godine, kada su skupine žena stavljane u prve redove prosvjeda. Anara Musabaeva and Anara Moldosheva, "The Ferghana Valley: Current Challenges" (*Dolina Fergana: trenutačni izazovi*), 2005., p. 64, UNIFEM web stranica <http://unifem.org/materials/item_detail.php?ProductID=102>.

^{viii} Vidi također Sanam Naraghi Anderlini. "Mainstreaming Gender in Conflict Analysis: Issues and Recommendations" (*Rodno osviještena politika u raščlambi sukoba: pitanja i preporuke*), Social Development Papers, Paper No.33, February 2006, web stranica Svjetske banke. <http://www-wds.worldbank.org/servlet/main?menuPK=64187510&pagePK=64193027&piPK=64187937&theSitePK=523679&entityID=000090341_20060213143713>.

^{ix} Moser, Annalise. "Monitoring Peace and Conflict in the Solomon Islands: Gendered Early Warning Report No. 1." (*Praćenje mira i sukoba na Solomonovim Otocima: izvješće o ranom upozoravanju, na temelju roda, br. 1*) UNIFEM, August 2005, p. 10., WomenWarpeace web stranica, <http://www.womenwarpeace.org/webfm_send/373>.

^x Moser, Annalise. "Peace and Conflict Gender Analysis: Community-Level Data from the Solomon Islands" (*Rodna raščlamba mira i sukoba: podaci sa razine zajednice na Solomonovim Otocima*). UNIFEM: May 2005. WomenWarPeace web stranica,

<http://www.womenwarpeace.org/webfm_send/696>. Aneks 1. ovoga izvješća daje detaljan pregled uloga koje su muškarci i žene imali tijekom ratnih sukoba i mira, kao i učinak tih uloga

-
- ^{xi} Dostupno na web stranici Ujedinjenih naroda, <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>>.
- ^{xii} “Pekinška deklaracija i platforma za akciju, 1995.”, web stranica Ujedinjenih naroda, <<http://www.un.org/esa/gopher-data/conf/fwcw/off/a--20.en>>.
- ^{xiii} UNSCR 1325. “Žene, mir i sigurnost”, web stranica Međunarodne lige žena za mir i slobodu, <<http://www.peacewomen.org/un/sc/1325.html>>.
- ^{xiv} UNSCR 1820. “Žene, mir i sigurnost”, web stranica U.S. Department of State, < <http://daccess-ods.un.org/TMP/6293813.html>>.
- ^{xv} UNSCR 1888. “Žene, mir i sigurnost”, web stranica Cordaida, <<http://daccess-ods.un.org/TMP/1930876.html>>.
- ^{xvi} OESS- Ministarsko vijeće, Odluka br. 14/05., op. cit., note 2.
- ^{xvii} OESS- Odluka Ministarskog vijeća br. 14/04., “OESS-ov akcioni plan za promociju rodne ravnopravnosti”, web stranica OESS-a, <http://www.osce.org/documents/mcs/2004/12/3917_en.pdf>.
- ^{xviii} Vidi Ted Robert Gurr, *Early Warning Systems: From Surveillance to Assessment to Action* (Sustavi ranog upozoravanja: od nadgledanja, do procjene i akcije) (New York: Harper Collins, 1996); “World Disaster Report 2009: Focus on Early Warning, Early Action”, Međunarodna federacija organizacija Crvenog križa i Crvenog polumjeseca – web stranica, <<http://earlywarning.wordpress.com/>>
- ^{xix} Vidi “List of references to the OSCE’s mandate in Early Warning in Official OSCE Documents” (*Popis podataka za mandat OESS-a u ranom upozoravanju u službenim dokumentima OESS-a*), web stranica OESS-a, <http://www.osce.org/documents/sq/2004/11/4055_en.pdf>.
- ^{xx} Ovaj sažetak preuzet je iz “Fourth-Generation Early Warning Systems” (*Sustavi ranoga upozoravanja četvrte generacije*) (Updated) Early Warning Wordpress website, <<http://earlywarning.wordpress.com/2009/03/06/fourth->

[generation-early-warning-systems](#)>. ; David Nyheim, *Preventing Violence, War and State Collapse: The Future of Conflict Early Warning and Response* ((Sprečavanje nasilja, rata i kolapsa države: budućnost ranog upozoravanja i reakcije na sukob) Paris: OECD, 2009); i “Third Generation Early Warning” (*Treća generacija ranog upozoravanja*), *Asian Tribune*, 2 July 2009.

^{xxi} Izvješće sa konferencije “Early Warning – From concept to action: The Conclusions of the Third International Conference on Early Warning” (*Rano upozoravanje- od koncepta do akcije: zaključci sa Treće međunarodne konferencije o ranom upozoravanju*), Secretariat for the International Strategy for Disaster Reduction, German Committee for Disaster Reduction, 2006, p. 19, dostupno na <www.ewc3.org/upload/downloads/Early_warning_complete2.pdf>.

^{xxii} Vidi web stranicu USAID-a, <http://www.usaid.gov/locations/latin_america_caribbean/country/program_profiles/colombiaprofile.html>.

^{xxiii} “Porque el Conflicto Golpea... pero Golpea Distinto” (*Jer sukob pogađa... ali pogađa različito*), javni branitelj Kolumbije (uz podršku UNIFEM-a Kolumbije), listopada 2007., dostupno na španjolskom: <<http://terranova.uniandes.edu.co/centrodoc/docs/prevencion/Politiclas/Cartilla%20Monitoreo%20Conflicto%20Indicadores%20de%20Genero.pdf>>.

^{xxiv} Vidi web stranicu UNDP-a, <<http://europeandcis.undp.org/cpr>>.

^{xxv} “Early Warning Report Kosovo: Report No. 17, April-June 2007” (*Izvješće o ranom upozoravanju Kosova: izvješće br. 17, travanj-lipanj 2007.*), USAID, UNDP, dostupno na <<http://europeandcis.undp.org/cpr/show/FFC3DBF1-F203-1EE9-B1333FECBD195FC1>>.

^{xxxvi} OESS je statusno neutralan i ne zauzima poziciju kada je u pitanju neovisnost Kosova.

^{xxvii} Musabaeva and Moldosheva, “The Ferghana Valley: Current Challenges”” (*Dolina Fergana: trenutni izazovi*), *op. cit.*, note 5.

^{xxviii} Protokol je dostupan na

<<http://www.cewarn.org/documents/protocol.pdf>>.

^{xxix} Pokazatelji CEWARN-a dostupni su na CEWARN web stranici,

<http://www.cewarn.org/index_files/Page544.htm>.

^{xxx} Vodič i priručnik za obuku o uključivanju roda u CEWARN (uključuje stvaranje rodno osjetljivih pokazatelja, rodnu raščlambu i provedbu rodno osjetljivih reakcija) trenutno je u fazi nacрта. Pripremaju ga dr. Susanne Schmeidl i Dekha Ibrahim Abdi.

^{xxxi} Web stranica Ushahidi, <<http://www.ushahidi.com/>>.

^{xxxii} Ranjive osobe mogu uključivati: žrtve velikih kršenja ljudskih prava; etničke, religijske i rasne manjine; skupine izložene diskriminaciji; starosjedilačko pučanstvo; interno raseljene osobe; izbjeglice; bivše branitelje, uključujući i žene; djecu i mladež; strane državljane, uključujući i one koji su državljanstvo izgubili tijekom ratnoga sukoba; osobe koje žive u seoskim područjima; starije osobe; bolesne ili ranjene osobe ili osobe s invaliditetom; osobe koje nemaju pravne dokumente, primjerice, imovinske isprave, dokaz o državljanstvu ili o pravnom statusu; migrante; osobe žrtve trgovine ljudima; i borce za ljudska prava i aktiviste građanskoga društva koji traže ljudska prava. Iz Christine Chinkin “The Protection of Economic, Cultural and Social Rights Post-Conflict” (*Zaštita ekonomskih, kulturnih i građanskih prava u razdoblju nakon sukoba*) OHCHR, 2008.

<http://www2.ohchr.org/english/issues/women/docs/Paper_Protection_ESCR.pdf>.

^{xxxiii} Postoje iskustveni dokazi da je razina do koje žene imaju mogućnost uživanja ljudskih prava pokazatelj stabilnosti društva: visoka razina odgovara nenasilnom rješenju sukoba, dok niska razina odgovara osnaženim predodžbama o muškom spolu i vojnim snagama u društvu. Mary Caprioli, “Gendered Conflict.” (*Sukob po osnovi roda*) *Journal of Peace Research*, Vol. 37, No. 1, 51-68 (2000).

^{xxxiv} “Women’s Rights and Early Warning – Development of Indicators” (*Prava žena i rano upozoravanje – razvitak pokazatelja*), izvješće sa “Consultative Meeting of Practitioners” (*Konzultativnog sastanka ljudi iz prakse*), koji je ODIHR organizirao u Beču, 8. prosinca 2005. godine

^{xxxv} Prikaz urađen na osnovu “Porque el Conflicto Golpea... pero Golpea Distinto”, *op. cit.*, note 21., p. 88.

^{xxxvi} “Vjerojatnije je da će ljudi obratiti pozornost na upozorenja ako su unaprijed informirani o rizicima i znaju što trebaju poduzeti” iz “World Disaster Report 2009: Early Warning/Action” , *op. cit.*, note 16.

